

КОНЦЕПЦІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

©2024 ЛИТВИНЕНКО Д. І.

УДК 336.2
JEL: E61; M11; Q13; Q14; Q18

Литвиненко Д. І. Концепційні положення управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств

У статті актуалізується та аналізується проблематика управління економічною безпекою підприємств, головним видом економічної діяльності яких є сільське господарство. Метою дослідження визначено обґрунтування концепційних положень управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств. Наведено авторське визначення сутності поняття «економічна безпека сільськогосподарського підприємства». З урахування того, що сільськогосподарські підприємства зазнають значних викликів через свою залежність від зовнішніх умов (кліматичні зміни, погодні катаклізми, ринкові коливання, зміни цін на сировину, особливості попиту та пропозиції), вказано на специфіку функціонування та розвитку, а також забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Аргументовано, що ці аспекти вимагають від менеджменту агробізнесу гнучкості й адаптивності, щоб успішно мінімізувати ризики та забезпечити стабільність. Показано, що аналіз економічної безпеки сільськогосподарських підприємств починається з ретельного вивчення зовнішніх і внутрішніх загроз. Визначено, що зовнішні загрози включають нестабільність ринку, коливання цін на ресурси, зміни урядової політики, торговельні бар'єри, а внутрішні можуть бути пов'язаними з ефективністю внутрішнього управління, технологічними недоліками або проблемами в ланцюжках постачання. Зазначено, що в контексті розвитку аграрного сектора України вирішальним фактором успіху є гнучкість та адаптивність управлінських стратегій, які застосовують сільськогосподарські підприємства. Доведено, що оскільки сільськогосподарські підприємства стикаються з постійною необхідністю адаптації до мінливих економічних та екологічних умов, їхнє виживання та розвиток залежать від спроможності впроваджувати інновації й ефективно керувати наявними ресурсами. Це включає не тільки технологічні новації, але й соціальні та організаційні перетворення, які можуть зміцнити міжлюдські відносини та підвищити загальну продуктивність і рентабельність. Зроблено висновок, що ефективна політика забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від їх здатності до інтеграції різних аспектів виробництва, що враховує як економічні, так і соціальні виміри.

Ключові слова: економіка та управління підприємствами, сільськогосподарські підприємства, економічна безпека, менеджмент, стратегічний менеджмент, стійкість, життєздатність, виклики, ризики та загрози.

Табл.: 1. Бібл.: 10.

Литвиненко Денис Ігорович – аспірант кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи, Центральноукраїнський національний технічний університет (просп. Університетський, 8, Кропивницький, 25006, Україна)

E-mail: lytvynenko43@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5085-558X>

UDC 336.2
JEL: E61; M11; Q13; Q14; Q18

Lytvynenko D. I. Conceptual Provisions of Management of Economic Security of Agricultural Enterprises

The article updates and analyzes the issues of managing the economic security of enterprises whose main type of economic activity is agriculture. The aim of the research is to substantiate the conceptual provisions of managing the economic security of agricultural enterprises. The author's own definition of the essence of the concept of "economic security of an agricultural enterprise" is provided. Given that agricultural enterprises are subject to significant challenges due to their dependence on external conditions (climate changes, weather cataclysms, market fluctuations, changes in prices for raw materials, features of demand and supply), the specifics of functioning and development, as well as ensuring the economic security of agricultural enterprises are indicated. It is argued that these aspects require flexibility and adaptability from agribusiness management in order to successfully minimize risks and ensure stability. It is shown that the analysis of the economic security of agricultural enterprises begins with a careful study of external and internal threats. External threats have been identified as including market volatility, resource price fluctuations, government policy changes, trade barriers, while internal threats may be related to internal management effectiveness, technological deficiencies, or supply chain issues. It is shown that in the context of the development of the agricultural sector of Ukraine, the decisive success factor is the flexibility and adaptability of management strategies used by agricultural enterprises. It is proven that since agricultural enterprises are faced with the constant need to adapt to changing economic and environmental conditions, their survival and development depend on their ability to innovate and effectively manage their available resources. This includes not only technological innovations, but also social and organizational transformations that can strengthen interpersonal relationships and increase overall productivity and profitability. It is concluded that an effective policy of ensuring the economic security of agricultural enterprises directly depends on their ability to integrate various aspects of production, which takes into account both economic and social dimensions.

Keywords: economy and business management, agricultural enterprises, economic security, management, strategic management, sustainability, viability, challenges, risks and threats.

Tabl.: 1. Bibl.: 10.

Lytvynenko Denys I. – Postgraduate Student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Hotel and Restaurant Business, Central Ukrainian National Technical University (8 Universytetskyi Ave., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine)

E-mail: lytvynenko43@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5085-558X>

У контексті стрімкого розвитку глобальних ринків та зростаючих викликів сьогодення, що посилюють питання сталості та виживання, особлива увага приділяється економічній безпеці, зокрема сільськогосподарських підприємств. Теоретичне осмислення економічної безпеки як фундаментального аспекту забезпечення стабільного функціонування та розвитку сільськогосподарських підприємств виступає важливим кроком на шляху формування ефективних стратегій і механізмів управління. Заглиблення в аналіз сутності та специфіки економічної безпеки дозволяє не тільки визначити ключові загрози та ризики, але й розробити адекватні методи їх протидії.

Сільськогосподарські підприємства зазнають значних викликів через свою залежність від природних умов, як-от кліматичні зміни, погодні катаклізми, а також від ринкових коливань, зумовлених зміною цін на сировину, попиту та пропозиції. Ці аспекти вимагають від менеджменту агробізнесу гнучкості й адаптивності, щоб успішно мінімізувати ризики та забезпечити стабільність. Аналіз економічної безпеки сільськогосподарських підприємств починається з ретельного вивчення зовнішніх і внутрішніх загроз. Зовнішні загрози включають нестабільність ринку, коливання цін на ресурси, зміни урядової політики, торговельні бар'єри, а внутрішні можуть бути пов'язані з ефективністю внутрішнього управління, технологічними недоліками або проблемами в ланцюжках постачання.

Таким чином, сільськогосподарські підприємства, зі своєю унікальною залежністю від природних умов і ринкових коливань, потребують особливого підходу до аналізу та забезпечення їхньої економічної безпеки.

Аналіз останніх публікацій науковців доводить, що як аспекти управління функціонуванням і розвитком, так і питання стійкості та безпеки є високо актуальними на теперішньому етапі як формування наукової думки, так і розвитку економіки й економічних відносин в Україні.

Аспекти управління суб'єктами сільськогосподарського бізнесу та забезпечення економічної безпеки підприємств галузі сільського господарства досліджуються в публікаціях таких науковців, як Васильців Т., Лупак Р., Васильців В. [1; 2], Волошин В. І. [2], Дзьобань О. П. [3], Загородня А. С. [4; 5], Маниліч М. І., Штогринець Н. В. [6], Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Заяць В. М. [7], Уразалієв Р. М. [8], Штець Т. [9], Рудковський О. В. [10] та інші вітчизняні та закордонні вчені.

Проте зміни зовнішніх і внутрішніх умов та середовища функціонування сільськогосподарських підприємств обумовлюють постійну потребу в подальшому уточненні та розвитку і концепцій-

них і прикладних засад управління забезпеченням економічної безпеки суб'єктів цього виду економічної діяльності.

Метою статті є обґрунтування концепційних положень управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств.

В Україні основними гравцями в аграрному секторі, за класифікацією Державної служби статистики, є сільськогосподарські підприємства та господарства населення. Ключовою відмінністю між цими двома категоріями є їхня мета діяльності. Сільськогосподарські підприємства орієнтовані на отримання прибутку й у випадку затяжної збитковості можуть згортати свою діяльність, тоді як особисті селянські господарства переважно зосереджені на задоволенні продовольчих потреб своїх сімей.

Управління в сільськогосподарських підприємствах включає кілька критичних аспектів:

1. Ефективне використання природних і земельних ресурсів.
2. Управління робочою силою.
3. Реалізація цілей, які сприяють оптимізації використання капіталу, праці та землі.
4. Адаптація до змін у виробничих чинниках і структурі використання ресурсів.

Завдання сільськогосподарських підприємств полягає не тільки в упровадженні змін, але й у реагуванні на зовнішні та внутрішні виклики, що вимагає гнучкості та стратегічного підходу. Ефективність цих підприємств залежить від здатності адаптуватися до змін у макро- та мікроекономічних умовах. При цьому успіх залежить від нових способів мислення, вдосконалення міжлюдських відносин, а також від інновацій у діяльності та структурі сільськогосподарського підприємства [6].

Вважаємо, що в контексті розвитку аграрного сектора України вирішальним фактором успіху є гнучкість та адаптивність управлінських стратегій, які застосовують сільськогосподарські підприємства. Оскільки ці підприємства стикаються з постійною необхідністю адаптації до мінливих економічних та екологічних умов, їхнє виживання та розвиток залежать від спроможності впроваджувати інновації й ефективно керувати наявними ресурсами. Це включає не тільки технологічні новачки, але й соціальні та організаційні перетворення, які можуть зміцнити міжлюдські відносини та підвищити загальну продуктивність і рентабельність. Отже, успіх сільськогосподарських підприємств залежить від їх здатності до інтеграції різних аспектів виробництва, що враховує як економічні, так і соціальні виміри.

Підприємництво відіграє важливу соціальну роль у розвитку сільських територій завдяки здатності його учасників створювати, накопичувати та ефективно використовувати матеріально-фінансові ресурси для задоволення потреб населення [7,

с. 20]. Загалом сільськогосподарські підприємства відіграють вирішальну роль у сучасному розвитку суспільства та економіки, зокрема в Україні, де аграрний сектор є одним із ключових драйверів економічного зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові аспекти ролі сільськогосподарських підприємств для національної економіки України

Аспект	Змістове наповнення
Внесок в економічний розвиток	Аграрний сектор є одним із основних джерел валютних надходжень в Україну завдяки експорту аграрної продукції. Україна відома як «житниця Європи», а її здатність виробляти значні обсяги зернових, олійних та інших аграрних товарів ставить країну на провідні позиції у світовому аграрному експорті
Забезпечення продовольчої безпеки	Сільськогосподарські підприємства забезпечують продовольчу безпеку країни, вирощуючи продукти, необхідні для задоволення щоденних потреб населення. Це особливо важливо для України, де значна частина населення проживає в сільській місцевості та залежить від місцевого агропромислового виробництва
Соціальна стабільність	Сільськогосподарські підприємства забезпечують зайнятість для великої кількості населення, стабілізуючи соціальну структуру та знижуючи рівень бідності в сільських районах
Розвиток інфраструктури та інновацій	Сільськогосподарські підприємства сприяють розвитку інфраструктури, такої як дороги, складські приміщення та логістичні центри. Вони також вносять вклад у науково-технічний прогрес завдяки впровадженню новітніх агротехнологій та методів ведення господарства, що забезпечує зростання продуктивності та ефективності
Збереження біорізноманіття та стале використання ресурсів	Сільськогосподарські підприємства відіграють ключову роль у збереженні природних ресурсів і біорізноманіття через сталі практики ведення господарства. Особлива увага приділяється екологічно чистим технологіям у сільському господарстві, що сприяє поліпшенню безпеки та здоров'я населення
Міжнародне співробітництво та інтеграція	Сільськогосподарські підприємства сприяють міжнародному співробітництву через експортно-імпортні операції, що допомагає Україні інтегруватися у світову економіку та використовувати міжнародні ринкові можливості для зростання та розвитку
Енергетична незалежність	Сільськогосподарські підприємства сприяють розвитку біоенергетики через виробництво біомаси та інших відновлюваних джерел енергії. Це допомагає Україні зменшити залежність від імпортованих енергоресурсів і сприяє екологічному балансу
Підтримка місцевих громад	Багато сільськогосподарських підприємств активно взаємодіють із соціальними програмами, підтримуючи освіту, медицину, інфраструктуру сільських територій. Це створює кращі умови для життя сільського населення та сприяє залученню молоді в бізнес
Розвиток науки та освіти	Сільськогосподарські підприємства часто співпрацюють з науковими інститутами та університетами, інвестуючи в дослідження та розробки нових технологій і сортів культур. Така співпраця підвищує загальний рівень інноваційності в країні
Зміцнення експортного потенціалу	Завдяки високій якості продукції та впровадженню міжнародних стандартів, сільськогосподарські підприємства сприяють нарощенню експортного потенціалу України
Адаптація до змін клімату	Аграрний сектор активно адаптується до змін клімату через упровадження стійких методів обробки ґрунтів, застосування системи управління водними ресурсами та розробку сортів рослин, стійких до екстремальних погодних умов

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, сільськогосподарські підприємства є фундаментальними для розвитку суспільства та економіки України, відіграючи ключову роль у національній економічній системі. Вони не тільки сприяють стабільності та процвітанню аграрного сектора, а й забезпечують продовольчу безпеку країни. При тому забезпечення економічної безпеки цих підприємств є критично важливим, особливо в контексті нестабільних ринкових умов і змінних кліматичних факторів.

Ефективність сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від їхньої здатності адаптуватися до цих викликів, що підкреслює необхідність побудови та впровадження комплексного механізму забезпечення їх економічної безпеки, а також розроблення довгострокових стратегій економічної безпеки.

Безпека є фундаментальною потребою на всіх рівнях – від індивідуального до національного, охоплюючи людей, соціальні інститути, організації та цілі країни. В академічному світі це поняття аналізується як складна та багаторівнева категорія. Воно інтегрує підходи з різних наукових галузей: від загальної теорії систем і теорії відтворення до інтеграції природничих наук з економікою, включно з теорією катастроф і ризиків. Також до вивчення безпеки активно залучені соціологічні теорії, зокрема теорія конфліктів, які дозволяють глибше розуміти цю багатогранну категорію [5].

Часто науковцями трактування поняття «безпека» асоціюється з самозбереженням і вважав фундаментальною для управління державою, наголошуючи на важливості безпеки громадян і розвитку особистості для стабільності суспільства. У грецькій літературі безпека характеризується як надійна та стійка, а англійське слово «security» походить від латинського «sine cura», що означає стійкість і впевненість [4, с. 16–22]. Таким чином, поняття «безпека» зародилася в давнину, на зорі людської цивілізації. Впродовж всієї історії люди стикалися з численними загрозами в різних аспектах свого життя. Безпосередньо термін «безпека» був запроваджений ще у XII столітті та спочатку описував стан спокою та внутрішньої впевненості особи, яка відчувала себе в безпеці від будь-яких загроз [5].

Сучасне розуміння сутності поняття безпеки сформувалося у XX столітті, на тлі війн, революцій, а також зростання техногенних і екологічних загроз. Ці події спричинили зміщення акцентів у самому понятті «безпека» – від індивідуальної безпеки до захисту суспільства, держави та бізнесу. У результаті питання безпеки стали однією з головних тем у політиці країн і міжнародних відносин, а її забезпечення виокремилася як ключовий напрям державної діяльності [3, с. 24–28].

Варто зазначити, що в сучасній науковій літературі концепція «безпеки» часто аналізується на макро- та мезорівнях. Проте мікрорівень, який включає підприємства, бізнес-одиниці та окремих осіб, зазвичай отримує менше уваги в дослідженнях.

Багато сучасних дослідників розглядають поняття «безпека» через контекст «захищеності». Аналізуючи взаємозв'язок між поняттями «небезпека» та «безпека», можна стверджувати, що безпека є діалектичним протилежним станом до небезпеки. Визначаючи безпеку, можна вказати, що вона представляє собою стан повної відсутності небезпеки – абсолютну захищеність від можливості зазнати шкоди. Небезпека ж, виникаючи під час активізації ризику, проявляється у вигляді реальної загрози.

Отже, на наш погляд, безпека служить базовою потребою, яка простежується від особистісного рівня до національного масштабу, включно з індивідами, соціальними інститутами, організаціями та державою. Вона розглядається в академічних дослідженнях як складне та мультидисциплінарне поняття. Таке розуміння безпеки, збагачене науковими поглядами, вказує на її глибоке коріння та неперервний розвиток як концепції, що відображає динамічний характер суспільних відносин і технологічних змін. Це дозволяє адаптувати стратегії безпеки до різноманітних сучасних викликів, забезпечуючи сталий розвиток і добробут на різних рівнях – від індивідуального до глобального.

Безпеку слід трактувати як багаторівневий стан захисту, що гарантує захищеність життєво важливих інтересів індивіда, групи, організації або суспільства загалом від різноманітних ризиків – антропогенних, природних, політичних, економічних або технологічних. Це динамічний і міждисциплінарний процес, який охоплює ідентифікацію потенційних загроз, оцінку вразливостей та розробку і впровадження заходів, спрямованих на запобігання, мінімізацію та управління ризиками для забезпечення сталого розвитку і добробуту.

Економічна безпека підприємства – це стан захисту його життєво важливих інтересів, який забезпечується через стійкість функціонування та розвитку, здатність протистояти різноманітним зовнішнім і внутрішнім загрозам. Цей стан вимагає балансування й оптимізації різних аспектів діяльності, включно з фінансовою стабільністю, ризик-менеджментом, захистом інтелектуальної власності, інтересами підприємства та персоналу і забезпеченням їх соціальних гарантій. Це означає не тільки відсутність загроз, але й якісне управління ресурсами підприємства для адаптації до змін у бізнес-

середовищі, протидію економічним кризам, політичним, технологічним змінам і будь-яким іншим факторам, що можуть вплинути на стабільність підприємства та його здатність досягати стратегічних цілей, стало й ефективно функціонувати.

Вважаємо, що можна доповнити дане визначення та визначати економічну безпеку підприємства як стан його економічної системи, що дозволяє підприємству адаптуватися та динамічно розвиватися в постійно змінному середовищі. Це стан, коли підприємство здатне ефективно вирішувати поставлені завдання та досягати своїх стратегічних цілей за допомогою взаємопов'язаних елементів своєї внутрішньої структури. Функціонування такої системи залежить від здатності підприємства відповідати на зовнішні виклики та забезпечувати стійкість своєї діяльності.

Такий стан вимагає від підприємств глибокого розуміння своєї економічної діяльності та здатності адаптуватися для забезпечення стійкості та витривалості в умовах змін і криз. Це передбачає розробку комплексної стратегії економічної безпеки, яка враховує всі аспекти середовища підприємства. Визначення економічної безпеки підкреслює необхідність взаємодії бізнес-моделі із зовнішнім середовищем, що забезпечує довготривалу стабільність і процвітання.

Вважаємо, що спільні аспекти в перерахованих вище визначеннях економічної безпеки підприємства, представлених різними науковцями, полягають у їх вказівках на необхідність комплексного підходу до забезпечення стабільності та розвитку підприємства. Основні елементи, які вони вважають критичними, включають: адаптивність і стратегічний потенціал; комплексна характеристика; інтеграція заходів; універсальність даної категорії, тобто визнання, що економічна безпека стосується всіх аспектів суспільства, від індивідуального до національного рівня.

На наш погляд, сенс цих визначень полягає в тому, що вони висвітлюють важливість управлінської гнучкості, стратегічного планування та комплексного підходу до економічної безпеки. Важливо не лише реагувати на поточні виклики, а й антиципувати майбутні ризики, інтегруючи інновації та нові технології для забезпечення сталого розвитку підприємства. Це вимагає постійного моніторингу зовнішнього середовища, активного включення у зміни, що відбуваються, та розвитку внутрішніх ресурсів для адаптації та ефективного відгуку на зміни умов ринку та технологічного ландшафту.

Різні підходи до економічної безпеки підприємства відображають її багатовимірний характер і підкреслюють необхідність комплексного врахування багатьох факторів – від внутрішнього управління

до взаємодії із зовнішніми соціально-економічними процесами. Це підкріплює важливість інтеграції та гнучкості у стратегічному плануванні та управлінні для забезпечення стабільності та адаптивності підприємств у динамічному бізнес-середовищі.

На нашу думку, можна узагальнити визначення економічної безпеки підприємства як стан, що забезпечує ефективне управління активами та ресурсами, захист від ризиків і загроз з метою гарантування належної ефективності господарювання, створення умов для стратегічного розвитку підприємства. Основою цього стану є інтеграція інституційних, економічних, організаційних, технічних і соціально-психологічних інструментів, що взаємодіють для ефективного протистояння можливим загрозам, забезпечуючи таким чином не лише виживання, а й прогресивний розвиток підприємства в динамічному бізнес-середовищі.

Одночасно це багаторівневий захисний механізм, що забезпечує стійкість і динамічний розвиток підприємства у складних економічних умовах. Основна ідея полягає в тому, що економічна безпека підприємства не є статичною, а є динамічним процесом, і це вимагає постійної адаптації та управління різними аспектами діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

У підсумку узагальнення теоретико-методологічних засад економічної безпеки підприємства, формування системи та механізму управління економічною безпекою підприємства, ідентифікації особливостей економічної безпеки в сільськогосподарському бізнесі встановлено, що економічна безпека сільськогосподарських підприємств – це стан спроможності їх менеджменту ефективно управляти внутрішніми та зовнішніми ресурсами, нівелювати ризики та загрози з метою забезпечення стабільного функціонування, конкурентоспроможності та здатності до подальшого розвитку під впливом змінних економічних умов і природних особливостей.

Управління безпекою передбачає інтеграцію правових, економічних, організаційних, соціально-психологічних, технічних і технологічних інструментів, які разом формують систему протидії реальним і потенційним загрозам і викликам.

Особливе місце в забезпеченні економічної безпеки сільськогосподарського підприємства займає управління аграрними ризиками, які включають кліматичні впливи, коливання ринкових цін на продукцію та ресурси, технологічні зміни та інновації в агротехніці. Важливою є також здатність сільськогосподарського підприємства адаптувати свою стратегію до вимог сталого розвитку та екологічних стандартів, що посилює його витривалість і сприяє довгостроковому зростанню. Система управління економічною безпекою сільськогосподарського

підприємства включає такі ключові елементи, як механізм управління, суб'єкти та об'єкти системи, чинники впливу та інструменти управління.

Подальші наукові дослідження в цій сфері варто присвятити уточненню та поглибленню методико-прикладних засад діагностики стану економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, зокрема в критично складних соціально-економічних умовах. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Васильців Т., Лупак Р., Васильців В. Характеристика функціональних складових економічної безпеки сектору інформаційно-комунікаційних технологій України. *Економічний дискурс*. 2017. № 1. С. 161–172.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам і забезпечення економічної безпеки України. *Економіка України*. 2021. № 2. С. 32–51.
DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>
3. Дзьобань О. П. Національна безпека України: концептуальні засади та світоглядний сенс : монографія. Харків : Майдан, 2007. 284 с.
4. Загородня А. С. Сутність та еволюція поняття «економічна безпека підприємства». *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Т. 7. № 3. С. 16–22.
DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-2>
5. Загородня А. С. Формування механізму управління економічною безпекою підприємств : дис. ... д-ра філософії : 073. Київ, 2023. 237 с.
6. Маниліч М. І., Штогринець Н. В. Особливості функціонування форм господарювання в сільському господарстві Карпат. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4396>
7. Розвиток підприємництва і кооперації: інституціональний аспект : монографія / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Заяць В. М. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 432 с.
8. Уразалієв Р. М., Васильців Т. Г. Узагальнення концептуальних основ економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.2. С. 153–158.
9. Shtets T., Lupak R., Vasylytsiv T. General aspects of state policy for the digital transformation of the national economy. *International Independent Scientific Journal*. 2020. No. 20. Vol. 2. P. 14–19.
10. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В. Напрями та засоби стимулювання соціальної відповідальності підприємництва в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 4–8.
DOI: [10.32702/2306-6806.2019.5.4](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.4)

REFERENCES

Dzoban, O. P. *Natsionalna bezpeka Ukrainy: kontseptualni zasady ta svitohliadniyi sens* [National Security

of Ukraine: Conceptual Foundations and Worldview Meaning]. Kharkiv: Mайдan, 2007.

- Lupenko, Yu. O. et al. *Rozvytok pidpriemnytstva i kooperatsii: instyutsionalnyi aspekt* [Development of Entrepreneurship and Cooperation: Institutional Aspect]. Kyiv: NNTs «ІАЕ», 2016.
- Manylich, M. I., and Shtohrynets, N. V. "Osoblyvosti funktsionuvannya form hospodariuvannya v silskomu hospodarstvi Karpat" [The Functioning Features of Forms of Management in the Carpathian Agriculture]. *Efektivna ekonomika*, no. 10 (2015). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4396>
- Shtets, T., Lupak, R., and Vasylytsiv, T. "General aspects of state policy for the digital transformation of the national economy". *International Independent Scientific Journal*, vol. 2, no. 20 (2020): 14-19.
- Urazaliiev, R. M., and Vasylytsiv, T. H. "Uzahalnennia kontseptualnykh osnov ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Generalization of the Conceptual Foundations of Economic Security of the Enterprise]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 21.2 (2011): 153-158.
- Vasylytsiv, T. H., Lupak, R. L., and Rudkovskiy, O. V. "Napriamy ta zasoby stymuliuuvannya sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemnytstva v Ukraini" [Directions and Means of Stimulating Social Responsibility of Entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5 (2019): 4-8.
DOI: [10.32702/2306-6806.2019.5.4](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.4)
- Vasylytsiv, T. H., Lupak, R. L., and Voloshyn, V. I. "Stratichni imperatyvy derzhavnoi polityky protydyi hibrydnykh zahrozam i zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy" [Strategic Imperatives of the State Policy of Counteraction to Hybrid Threats and Ensuring Economic Security of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2021): 32-51.
DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>
- Vasylytsiv, T., Lupak, R., and Vasylytsiv, V. "Kharakterystyka funktsionalnykh skladovykh ekonomichnoi bezpeky sektoru informatsiino-komunikatsiinykh tekhnologii Ukrainy" [Characteristics of the Functional Components of the Economic Security of the Information and Communication Technologies Sector of Ukraine]. *Ekonomichniy dyskurs*, no. 1 (2017): 161-172.
- Zahorodnia, A. S. "Formuvannya mekhanizmu upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv" [Formation of the Economic Security Management Mechanism of Enterprises]: *dys. ... d-ra filosofii : 073*, 2023.
- Zahorodnia, A. S. "Sutnist ta evoliutsiia poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva»" [Essence and Evolution of the Concept «Economic Security of the Enterprise»]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 7, no. 3 (2022): 16-22.
DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-2>

Науковий керівник – Зайченко В. В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету (м. Кропивницький)